

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ ДО P2P-ПЕРЕКАЗІВ: ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ
ЗАХИСТУ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ****PECULIARITIES OF THE APPLICATION OF BANK FINANCIAL MONITORING
TO P2P TRANSFERS: THE FINANCIAL AND LEGAL ASPECT OF PROTECTING
VOLUNTEER ACTIVITY**

Метою статті є з'ясування правової природи P2P-переказів як фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, виявлення та систематизація правових колізій, які виникають у процесі одночасного застосування законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів і законодавства про волонтерську та благодійну діяльність, а також обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення фінансово-правового механізму захисту волонтерської діяльності без зниження ефективності системи фінансового моніторингу. Статтю присвячено дослідженню фінансово-правових аспектів застосування банківського фінансового моніторингу до P2P-переказів, що використовуються для здійснення волонтерської діяльності в умовах воєнного стану. Проаналізовано нормативно-правові засади функціонування системи фінансового моніторингу в Україні, особливості правового регулювання волонтерської та благодійної діяльності, а також механізм реалізації ризик-орієнтованого підходу у діяльності банків як суб'єктів первинного фінансового моніторингу. У результаті дослідження систематизовано основні фінансово-правові колізії, що виникають під час застосування заходів фінансового моніторингу до волонтерських P2P-переказів. До них віднесено збіг типових індикаторів ризику з характерними ознаками масових благодійних зборів, відсутність спеціального порядку підтвердження волонтерського характеру фінансових операцій, недостатню визначеність критеріїв застосування ризик-орієнтованого підходу щодо таких операцій, а також проблему забезпечення належного інформування клієнтів під час здійснення банками заходів фінансового моніторингу. Обґрунтовано, що зазначені колізії зумовлені насамперед адаптацією чинної моделі фінансового моніторингу, розробленої для протидії легалізації доходів та фінансуванню тероризму, до нових суспільних відносин, пов'язаних із масштабною волонтерською діяльністю в умовах воєнного стану. Запропоновано напрями вдосконалення фінансово-правового регулювання, спрямовані на уточнення особливостей застосування ризик-орієнтованого підходу до волонтерських P2P-переказів, нормативне врегулювання спрощеного порядку підтвердження благодійних зборів, удосконалення процедур взаємодії банків із волонтерами та узгодження положень законодавства у сфері фінансового моніторингу й волонтерської діяльності. Реалізація запропонованих підходів сприятиме забезпеченню балансу між ефективністю системи фінансового моніторингу та належним правовим захистом волонтерської діяльності.

© БАБЕНКО В.М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу науково-правових експертиз та законотворчої роботи (Науково-дослідний інститут публічного права)
<https://orcid.org/0009-0003-4276-8296>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Ключові слова: фінансовий моніторинг, P2P-перекази, ризик-орієнтований підхід, банки, волонтерська діяльність, благодійна діяльність, фінансове право, легалізація (відмивання) доходів, фінансовий моніторинг банків, правове регулювання.

The purpose of the article is to clarify the legal nature of P2P transfers as financial transactions subject to financial monitoring, to identify and systematize legal conflicts that arise in the process of simultaneous application of legislation in the field of prevention and counteraction to the legalization (laundering) of income and legislation on volunteer and charitable activities, as well as to substantiate proposals for improving the financial and legal mechanism for protecting volunteer activities without reducing the effectiveness of the financial monitoring system. The article examines the financial and legal aspects of applying bank financial monitoring to peer-to-peer (P2P) transfers used for volunteer activities under martial law. The study analyzes the legal framework governing the financial monitoring system in Ukraine, the regulation of volunteer and charitable activities, and the implementation of the risk-based approach by banks acting as primary financial monitoring entities. The research systematizes the main financial and legal conflicts arising from the application of financial monitoring measures to volunteer P2P transfers. These include the overlap between standard risk indicators and the typical characteristics of public fundraising campaigns, the absence of a special procedure for confirming the charitable nature of volunteer transactions, the insufficient certainty of criteria for applying the risk-based approach to such transactions, and the need to improve the level of information provided to clients during financial monitoring procedures. It is argued that these issues primarily result from the adaptation of the existing anti-money laundering and counter-terrorist financing framework to new social relations associated with the large-scale development of volunteer activities during martial law. The article proposes several directions for improving financial and legal regulation, including clarification of the application of the risk-based approach to volunteer P2P transfers, the introduction of a simplified procedure for confirming charitable fundraising, enhancement of interaction procedures between banks and volunteers, and better coordination between financial monitoring legislation and the legal framework governing volunteer activities. The proposed measures are aimed at ensuring an appropriate balance between the effectiveness of financial monitoring and the legal protection of volunteer activities.

Key words: financial monitoring, P2P transfers, risk-based approach, banks, volunteer activity, charitable activity, financial law, anti-money laundering (AML), bank financial monitoring, legal regulation.

Постановка проблеми. Із початком повномасштабної війни в Україні P2P-перекази стали одним із найбільш поширених інструментів акумулювання волонтерської допомоги. Збори коштів на потреби Збройних Сил України, придбання медичного обладнання, підтримку внутрішньо переміщених осіб та інші благодійні цілі здебільшого здійснюються через особисті банківські рахунки волонтерів, а не через рахунки юридичних осіб чи спеціалізовані фандрейзингові платформи.

Водночас банки як суб'єкти первинного фінансового моніторингу відповідно до частини 1 статті 7 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [1] зобов'язані у своїй діяльності застосовувати ризик-орієнтований підхід, враховуючи відповідні критерії ризику, зокрема, пов'язані з його клієнтами, географічним розташуванням держави реєстрації клієнта або установи, через яку він здійснює передачу (отримання) активів, видом товарів та послуг, що клієнт отримує від суб'єкта первинного фінансового моніторингу, способом надання (отримання) послуг. Ризик-орієнтований підхід має бути пропорційний характеру та масштабу діяльності суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Проблема полягає в тому, що типові індикатори ризику, на які орієнтується автоматизований банківський скоринг – регулярне надходження численних дрібних переказів від різних осіб, невідповідність оборотів по рахунку задекларованим доходам власника, швидке переведення отриманих сум у готівку – досить тісно збігаються з поведінкою волонтера, який веде публічний збір коштів. Банк не має і, будемо відверті, не завжди може мати технічну можливість відрізнити

структуровану злочинну схему від легітимного волонтерського збору лише за формальними ознаками руху коштів.

Складність застосування загальних процедур фінансового моніторингу до волонтерських зборів підтверджується і нормативними змінами, запровадженими Постановою Правління НБУ від 27.08.2024 № 102 [2]. Нею передбачено, що банк може визнати діяльність фізичної особи волонтерською, зокрема з урахуванням інформації з відкритих джерел, соціальних мереж, листів від державних органів, військових частин чи благодійних організацій, а також відомостей про мету та строки проведення збору. Запровадження спеціальних критеріїв свідчить, що застосування загальних процедур належної перевірки до масових Р2Р-зборів не завжди забезпечує належну оцінку характеру таких операцій.

За таких умов виникає, на наше переконання, очевидна необхідність забезпечення балансу між двома конституційно значущими інтересами: обов'язком держави забезпечувати ефективне функціонування системи фінансового моніторингу як одного з механізмів забезпечення фінансової та національної безпеки та необхідністю створення належних умов для здійснення благодійної і волонтерської діяльності. І. М. Шопіна обгрунтовано зазначає, що «залежність загальних потреб держави у сфері воєнної безпеки від благодійної активності невизначеного кола осіб породжує велику кількість ризиків, пов'язаних з непередбачуваністю розмірів благодійних пожертв та їх обумовленістю виключно суб'єктивними факторами», у зв'язку з чим моніторинг тенденцій благодійної діяльності розглядається як один із напрямів забезпечення національної безпеки [3, с. 540]. Водночас, на нашу думку, реалізація заходів фінансового моніторингу без урахування особливостей волонтерської діяльності може створювати непропорційні труднощі для здійснення благодійних зборів, що свідчить про необхідність диференційованого підходу до оцінки ризиків таких фінансових операцій.

Стан дослідження. Окремі аспекти правового регулювання фінансового моніторингу, застосування ризик-орієнтованого підходу, діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу, а також правового забезпечення благодійної й волонтерської діяльності були предметом досліджень таких науковців, як Ю. Ю. Бисага, В. В. Вашкович, П. В. Горінов, С. О. Грицай, Р. Г. Драпушко, А. Г. Єфременко, Л. О. Кожура, Ю. М. Крет, О. В. Кузьменко, Ю. А. Малащенко, О. В. Мальцева, О. А. Петруня, С. М. Попова, Л. П. Шаповал, Л. В. Шевченко.

Метою статті є з'ясування правової природи Р2Р-переказів як фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, виявлення та систематизація правових колізій, які виникають у процесі одночасного застосування законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів і законодавства про волонтерську та благодійну діяльність, а також обгрунтування пропозицій щодо вдосконалення фінансово-правового механізму захисту волонтерської діяльності без зниження ефективності системи фінансового моніторингу.

Виклад основного матеріалу. Базовим нормативно-правовим актом, що визначає правові засади здійснення фінансового моніторингу в Україні, є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 № 361-IX. Його прийняття було спрямоване на імплементацію Рекомендацій FATF, положень Директиви (ЄС) 2015/849 Європейського Парламенту і Ради від 20 травня 2015 року та Регламенту (ЄС) 2015/847 Європейського Парламенту і Ради від 20 травня 2015 року щодо інформації, яка супроводжує перекази коштів. Однією з ключових концептуальних новацій Закону стало запровадження ризик-орієнтованого підходу, який визначено як систему заходів щодо визначення (виявлення), оцінки (переоцінки), розуміння та мінімізації ризиків легалізації (відмивання) доходів, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Реалізація цього підходу передбачає, що суб'єкти первинного фінансового моніторингу здійснюють оцінку ризиків клієнтів, ділових відносин і фінансових операцій з урахуванням критеріїв, визначених законодавством та власними внутрішніми документами.

Спеціальним нормативно-правовим актом, який регламентує порядок здійснення банками фінансового моніторингу, є Положення про здійснення банками фінансового моніторингу [4]. Цим Положенням визначено порядок здійснення належної перевірки клієнтів, їх ідентифікації та верифікації, оцінки ризиків, а також вимоги до внутрішньобанківських систем управління ризиками. Водночас нормативне регулювання не встановлює вичерпного переліку критеріїв ризиковості фінансових операцій. Банки формують їх самостійно у внутрішніх документах із дотриманням ризик-орієнтованого підходу та вимог законодавства, що на практиці наділяє їх значним обсягом дискреційних повноважень при оцінці фінансової поведінки клієнтів (Національний банк України, роз'яснення щодо належної перевірки клієнтів).

P2P-перекази, що здійснюються між платіжними картками фізичних осіб, є різновидом безготівкових фінансових операцій, які проводяться через поточні рахунки клієнтів банків. Сам по собі розмір переказу не є визначальним критерієм для застосування заходів фінансового моніторингу. Стаття 20 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» передбачено, що обов'язковому фінансовому моніторингу підлягають фінансові операції, сума яких дорівнює або перевищує 400 000 гривень та які відповідають хоча б одній із визначених законом ознак. Водночас застосування ризик-орієнтованого підходу не обмежується зазначеним порогом, оскільки банки зобов'язані здійснювати аналіз фінансових операцій незалежно від їх суми у випадках, коли характер таких операцій може свідчити про підвищений ризик легалізації (відмивання) доходів або фінансування тероризму. Саме тому внутрішні системи фінансового моніторингу банків можуть ініціювати додаткову перевірку операцій зі значно меншими сумами з урахуванням сукупності ризикових критеріїв, визначених відповідно до законодавства та внутрішніх процедур банку.

Правовий статус волонтера визначається Законом України «Про волонтерську діяльність» [5], який упродовж останніх років неодноразово зазнавав змін, спрямованих на адаптацію правового регулювання до умов воєнного стану. Зокрема, вказаним Законом було розширено напрями волонтерської діяльності, передбачивши можливість здійснення заходів, пов'язаних із ремонтом, модернізацією та виготовленням безпilotних систем для забезпечення потреб сектору безпеки і оборони. Відповідно до статті 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» волонтерська діяльність є добровільною, соціально спрямованою, неприбутковою діяльністю, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Водночас стаття 5 цього Закону визначає коло осіб, які можуть бути волонтерами, а також суб'єктів, що мають право залучати волонтерів до здійснення волонтерської діяльності.

Суміжним нормативно-правовим актом є Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [6], який визначає благодійну діяльність як добровільну особисту та/або майнову допомогу для досягнення визначених цим Законом цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди чи компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара (пункт 2 частини 1 статті 1). Водночас Закон України «Про волонтерську діяльність» прямо визначає волонтерську діяльність як форму благодійної діяльності, що здійснюється шляхом надання волонтерської допомоги (пункт 1 частини 1 статті 1). Отже, хоча Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» не встановлює окремих форм благодійної діяльності, аналіз зазначених законів дає підстави розглядати волонтерську діяльність як один із різновидів благодійної діяльності.

Досліджуючи адміністративно-правове регулювання волонтерського руху, П. В. Горінов та Р. Г. Драпушко звертають увагу на те, що низка ключових проблем діяльності волонтерів тривалий час залишалася невирішеною на законодавчому рівні, що свідчить про необхідність посилення правової захищеності волонтерів та їх підтримки з боку держави [7, с. 268].

В. В. Вашкович, Ю. Ю. Бисага та О. А. Петруня, простежуючи трансформацію правового регулювання діяльності волонтерських організацій у XX–XXI століттях, підкреслюють, що інтенсивність законодавчих змін у цій сфері помітно зросла саме в умовах повномасштабної війни та супутніх процесів цифровізації [8, с. 306].

Так, вважаємо, що нормативна основа функціонування системи фінансового моніторингу та здійснення волонтерської діяльності є достатньо розвиненою. Однак законодавство не містить спеціальних правил щодо застосування процедур фінансового моніторингу до масових благодійних P2P-переказів, що на практиці створює низку правових колізій та обумовлює необхідність їх комплексного аналізу.

Перша і, на нашу думку, найбільш очевидна колізія полягає у структурному збігові індикаторів ризику, розроблених банками для виявлення типових схем легалізації доходів, з однаками звичайного волонтерського збору. Регулярне отримання значної кількості переказів від різних фізичних осіб, невідповідність оборотів по рахунку задекларованим доходам власника, а також швидке переведення отриманих коштів у готівку чи на інший рахунок (для подальшої закупівлі товарів) прямо названі банківською практикою як підстави для поглибленої перевірки клієнта [9]. Зазначимо, що подібні характеристики можуть бути властивими і волонтерським P2P-зборам, коли на особистий рахунок фізичної особи надходить значна кількість благодійних внесків від різних осіб із подальшим використанням коштів для надання волонтерської допомоги. За таких умов аналіз виключно фінансової поведінки клієнта не завжди є достатнім

для відмежування легітимної волонтерської діяльності від операцій, що можуть містити ознаки підвищеного ризику, а тому потребує врахування додаткових відомостей про мету та характер відповідних переказів.

Другу колізію пов'язуємо із відсутністю спеціального нормативно визначеного порядку підтвердження волонтерського або благодійного характеру масових Р2Р-переказів. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів...» та Положення про здійснення банками фінансового моніторингу передбачають право банку запитувати у клієнта додаткові відомості та документи, необхідні для здійснення належної перевірки, однак не встановлюють спеціального механізму документального підтвердження волонтерських зборів. У зв'язку з цим під час проведення належної перевірки волонтер може бути змушений надавати банку інформацію щодо мети збору, отримувачів допомоги та походження коштів, що істотно ускладнюється у разі надходження великої кількості благодійних внесків від невизначеного кола осіб. За таких умов виконання вимог банку щодо підтвердження характеру фінансових операцій значною мірою залежить від можливості волонтера самостійно зібрати та надати відповідну інформацію, хоча чинне законодавство не встановлює спеціального порядку її формування саме для цілей фінансового моніторингу.

Третя колізія пов'язана із застосуванням банками обмежень щодо обсягів Р2Р-переказів, запроваджених у межах Меморандуму про забезпечення прозорості функціонування ринку платіжних послуг [10], підписаного банками України за координації Національного банку України та банківських асоціацій у грудні 2024 року. Документом передбачено узгоджені підходи до здійснення фінансових операцій фізичних осіб, зокрема орієнтовні порогові значення місячного обсягу Р2Р-переказів без необхідності надання додаткового підтвердження джерел походження коштів: до 50 000 грн для клієнтів із високим рівнем ризику та до 150 000 грн для клієнтів із середнім і низьким рівнем ризику (останній поріг застосовується з 1 січня 2025 року) [11]. Водночас Меморандум не містить окремих положень щодо проведення масових волонтерських зборів, хоча обсяг коштів, що акумулюються під час цільових зборів на забезпечення потреб сектору безпеки і оборони, може перевищувати зазначені порогові значення. За таких умов волонтерська діяльність фактично підпадає під загальні механізми оцінки ризику без урахування її специфіки.

Втім варто звернути увагу на юридичну природу самого Меморандуму про забезпечення прозорості функціонування ринку платіжних послуг. З огляду на порядок його прийняття цей документ не є нормативно-правовим актом у розумінні Закону України «Про правотворчу діяльність», частина 2 статті 8 якого визначено нормативно-правовий акт як офіційний документ, прийнятий (виданий) суб'єктом правотворчої діяльності в установленому Конституцією України та (або) законом порядку у письмовій формі, який містить норму (норми) права і розрахований на неодноразову реалізацію. Меморандум не приймався в порядку, передбаченому для нормативно-правових актів, а тому належить до актів м'якого права (soft law), положення яких не мають загальнообов'язкового характеру. Водночас передбачені Меморандумом підходи фактично використовуються банками під час оцінки фінансової поведінки клієнтів та прийняття рішень щодо здійснення належної перевірки і застосування ризик-орієнтованого підходу. На нашу думку, така практика порушує питання про допустимі межі впливу актів м'якого права на реалізацію майнових прав фізичних осіб, оскільки відповідно до статті 64 Конституції України [12] конституційні права і свободи людини та громадянина можуть бути обмежені лише у випадках, передбачених Конституцією України, а не актами, які не мають нормативного характеру. При цьому слід враховувати, що Меморандум не позбавляє банки права застосовувати власний ризик-орієнтований підхід і не встановлює юридично обов'язкових правил поведінки, а визначає узгоджені підходи до оцінки ризиків фінансових операцій.

Також вважаємо доречним вказати на обмеженість рівня прозорості процедур оцінки ризиків, які застосовуються банками під час фінансового моніторингу. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів...» суб'єкти первинного фінансового моніторингу не мають права розголошувати інформацію, розкриття якої може перешкодити здійсненню заходів фінансового моніторингу. Крім того, критерії оцінки ризиків формуються банками у межах власних внутрішніх документів із застосуванням ризик-орієнтованого підходу та не підлягають публічному розкриттю. Такий підхід є обґрунтованим з огляду на необхідність забезпечення ефективності системи фінансового моніторингу. Водночас щодо волонтерських Р2Р-зборів обмежений обсяг інформації про підстави застосування додаткових заходів перевірки або обмеження фінансових операцій ускладнює можливість своєчасного усунення обставин, які банк розцінює як ризикові, що негативно впливає на оперативність здійснення волонтерської діяльності.

Показово, що дещо подібна логіка колізії – між потребою верифікації джерела коштів і специфікою благодійного каналу їх надходження – вже описувалася в науковій літературі стосовно віртуальних активів. Т. Гудіма, В. Устименко, Р. Джабраїлов та О. Черних, аналізуючи практику використання віртуальних активів у благодійній та підприємницькій діяльності, обґрунтовують, що за відсутності системи відповідного правового регулювання ця практика призводить до порушення фундаментальних засад правової держави, і аргументують необхідність нормативного закріплення обов'язку суб'єктів первинного моніторингу проводити ідентифікацію та перевірку саме особи, яка здійснює пожертву (первинного благодійника), з посиланням на досвід США та Великої Британії [13, с. 137]. Показово, що ці автори прямо пропонують ідентифікувати не отримувача (благодійну організацію), а безпосередньо першоджерело коштів – підхід, який, на нашу думку, за аналогією можна застосувати й до фіатних Р2Р-зборів, однак лише вибірково, для операцій підвищеного ризику, а не як універсальне правило для кожного окремого доброго переказу волонтеру.

У цьому контексті варто також враховувати позицію А. Єфременко, Ю. Малащенко та Л. Шаповал, які, досліджуючи фінансово-економічні аспекти регулювання благодійної діяльності суб'єктів господарювання, наголошують на значущості соціальних процесів і потреб для ефективного провадження благодійної діяльності [14, с. 1]. Якщо переносити цю тезу в площину фінансового моніторингу, ефективність системи протидії відмиванню доходів не повинна вимірюватися виключно кількістю заблокованих операцій – вона так само залежить від того, наскільки система здатна не створювати надлишкових перешкод для соціально корисної, суспільно прозорої діяльності, якою є волонтерство воєнного часу.

Висновки з даного дослідження. Так, враховуючи вищевикладене, вважаємо за доцільне запропонувати кілька напрямів удосконалення чинного фінансово-правового регулювання.

По-перше, доцільно удосконалити Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління Національного банку України від 19.05.2020 №65, шляхом більш детального врегулювання особливостей застосування ризик-орієнтованого підходу щодо клієнтів, які використовують власні рахунки для проведення публічних благодійних або волонтерських зборів коштів. Незважаючи на внесені у 2024 році зміни, чинне Положення не містить спеціальних орієнтовних критеріїв, які можуть враховуватися банком під час комплексної оцінки ризику таких фінансових операцій. У зв'язку з цим доцільно передбачити орієнтовний перелік відомостей, що можуть братися до уваги під час належної перевірки клієнта, зокрема інформацію про мету збору, його публічний характер, документальне підтвердження особи або організації, на користь якої здійснюється збір коштів, включення особи до Реєстру волонтерів, а також інші відомості, що підтверджують правомірний характер діяльності клієнта. Наявність таких відомостей не повинна звільняти особу від проходження фінансового моніторингу, однак може враховуватися банком як один із факторів під час комплексної оцінки рівня ризику.

Крім того, доцільно нормативно передбачити стандартизований порядок подання інформації волонтерами під час проведення банком належної перевірки. Такий механізм може передбачати можливість подання структурованої інформації про мету збору, орієнтовний строк його проведення, набувача допомоги та загальний напрям використання коштів без необхідності документального підтвердження кожного окремого благодійного внеску, якщо інше не впливає з результатів оцінки ризику конкретної фінансової операції. Одночасно доцільно встановити мінімальні вимоги щодо інформування клієнта про необхідність подання додаткових документів, їх орієнтовний перелік та строки розгляду, не допускаючи при цьому розкриття внутрішніх критеріїв оцінки ризиків, алгоритмів ризик-скорингу чи інших відомостей, нерозголошення яких передбачене законодавством у сфері фінансового моніторингу.

По-друге, доцільним вбачається забезпечити подальший розвиток єдиної практики застосування ризик-орієнтованого підходу щодо волонтерських Р2Р-переказів шляхом періодичного узагальнення Національним банком України спільно з Державною службою фінансового моніторингу України практики застосування чинних рекомендацій та підготовки актуалізованих методичних роз'яснень з урахуванням виявлених проблем правозастосування. Такий підхід, на нашу думку, сприятиме більш однаковому застосуванню вимог законодавства різними суб'єктами первинного фінансового моніторингу, мінімізує ризик необґрунтованих відмінностей у практиці оцінки аналогічних фінансових операцій та підвищить рівень правової визначеності як для банків, так і для добросовісних волонтерів.

По-третє, доцільно забезпечити кращу узгодженість законодавства, що регулює благодійну та волонтерську діяльність, із банківським законодавством у частині здійснення публічних

зборів коштів із використанням особистих банківських рахунків. Зокрема, на законодавчому рівні доцільно визначити особливості правового статусу таких зборів, мінімальні вимоги до їх публічного оголошення та підтвердження цільового використання коштів, тоді як особливості здійснення банками належної перевірки відповідних клієнтів мають бути більш детально врегульовані нормативно-правовими актами Національного банку України.

Комплексне вдосконалення законодавства у зазначених напрямках сприятиме узгодженню суміжних сфер правового регулювання, підвищенню правової визначеності для добросовісних волонтерів та забезпеченню єдиного підходу банків до оцінки відповідних фінансових операцій без послаблення ефективності системи фінансового моніторингу.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX : станом на 26 черв. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.
2. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18 : Постанова Правління Національного банку України від 27 серп. 2024 р. № 102. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_27082024_102.
3. Шопіна І.М. Благодійна та волонтерська діяльність як суспільна практика: правові, телеологічні та аксіологічні аспекти. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. №2. С. 540–544. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.92>.
4. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу : Постанова Нац. банку України від 19.05.2020 № 65 : станом на 8 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20#Text>.
5. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI : станом на 1 черв. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>.
6. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI : станом на 28 серп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.
7. Горінов П.В., Драпушко Р.Г. Адміністративно-правове регулювання волонтерського руху в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №8. С. 266–269. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/57>.
8. Вашкович В.В., Бисага Ю.Ю., Петруня О.А. Трансформації у правовому регулюванні діяльності волонтерських організацій. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 6. С. 306–310. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.49>.
9. Фінмоніторинг став жорсткішим: за що банки насправді блокують рахунки і що з цим робити. FinAP. Програмне забезпечення для запобігання зловживань у фінансовій сфері, фінансового моніторингу, пошуку публічних діячів : вебсайт. URL: <https://finap.com.ua/finmonitoring-stav-zhorstkishym-za-shho-banky-naspravdi-blokuuyut-rahunky-i-shho-z-tsym-robyty/> (дата звернення: 21.07.2026).
10. Меморандум про забезпечення прозорості функціонування ринку платіжних послуг : підписаний міжбанківський документ від 2024 р. *Національний банк України* : вебсайт. URL: https://nabu.ua/images/uploaded/sys_media_doc/doc_5b57806b70e4918028a719205b6641cf.pdf.
11. Національний банк України. Українські банки за координації банківських асоціацій підписали Меморандум про забезпечення прозорості функціонування ринку платіжних послуг. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayinski-banki-za-koordinatsiyi-bankivskih-asotsiatsiy-pidpisali-memorandum-pro-zabezpechennya-prozorosti-funktsionuvannya-rinku-platijnih-poslug> (дата звернення: 21.07.2026).
12. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>.
13. Гудіма Т., Устименко В., Джабраїлов Р., Черних О. Особливості правового регулювання обігу віртуальних активів в Україні: де-факто vs де-юре. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Том 5(46). С. 137–148. DOI: 10.55643/fcarpt.5.46.2022.3844.
14. Єфременко А.Г., Малащенко Ю.А., Шаповал Л.П. Фінансово-економічні аспекти регулювання благодійної діяльності суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. С. 1–5. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-3>.

Дата першого надходження статті до видання: 05.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026